

קו לחינוך

הקו שלך למידע חינוכי

גיליון 486 | כ"ז תשרי תש"ע | 15.10.09 | משוגר למנויים בלבד | kav1@bezeqint.net | www.kavnet.co.il

מו"ל ועורכת: סיגל בן ארצי | עריכה: מיכל חביב | המערכת: היסמין 1 רמת אפעל | טל. 03-6354484 | פקס. 03-6354490

פותחים שנה במכללות להוראה; עלייה משמעותית - רק במספר הנרשמים למסלולים להסבת אקדמאים

42-27 פרופ' קארו מצוין, כי השנה לא חל שינוי משמעותי בביקוש למסלולי ההכשרה להוראה הרגילים במכללה לעומת אשתקד. לדבריו, מרבית העלייה בביקוש ללימודי הוראה, כמו בשנים הקודמות, מתמקדת במגמות החינוך המיוחד, הגנות והחינוך החברתי-קהילתי. במסלולים אלו אפשרויות התעסוקה של הבוגרים רחבות יותר מאשר במסלולים אחרים, והם עשויים למצוא עבודה גם בשוק הפרטי.

ראש מכללת סמינר הקיבוצים, ד"ר יוסי אסף, מדווח אף הוא על גידול משמעותי ועקבי במספר הנרשמים למסלול להסבת אקדמאים במכללתו - כ-300 בתש"ע. לדבריו, העובדה שהאקדמאים מעדיפים לרכוש תעודת הוראה במכללות להוראה ולא באוניברסיטאות, היא מחמאה גדולה. ד"ר אסף מצוין, כי אינו יכול לאפיין את משתתפי המסלול להסבת אקדמאים להוראה כאיכותיים יותר או פחות מאשר הסטודנטים במסלולי הלימוד הרגילים. אולם הנרשמים למסלול זה בוגרים יותר, וחוו כבר את משוכת הלימודים האקדמיים - מה שהוא רואה כיתרון. (המשך בעמ' 2)

אם תימשך המגמה הקיימת, עשוי בעוד מספר שנים המסלול להסבת אקדמאים להוראה להיות מסלול ההכשרה המרכזי במכללות להוראה בישראל. כך עולה מבדיקה שערך עיתון קו לחינוך במספר מכללות להוראה, לקראת פתיחת שנת הלימודים. בבדיקה נמצא, כי בכל המכללות שנדגמו חל גידול מרשים, הנע בין 40% ל-100%, במספר הנרשמים למסלולים להסבת אקדמאים להוראה. לעומת זאת, לא חל גידול משמעותי במספר הנרשמים למסלולי ההכשרה להוראה הרגילים. מסתבר, כי התמריצים והמלגות, שמעניק משה"ח, כמו גם עליית שכר המורים במסגרת רפורמת אופק חדש, לא סייעו גם השנה בהגדלת מספר הצעירים הנרשמים ללימודי ההוראה. לעומת זאת סייעו, כנראה, תנאים אלה והמשבר הכלכלי להבאת אוכלוסייה בוגרת יותר להכשרה להוראה.

לדברי ראש מכללת אורנים, פרופ' יאיר קארו, חלה השנה עלייה דרמטית במספר הנרשמים למסלול להסבת אקדמאים. לדבריו, מספר הנרשמים למסלול זה באורנים כמעט הוכפל, ועומד על קרוב ל-400 נרשמים, שהתקבלו מתוך 1,860 מועמדים. לדבריו, הסטודנטים במסלול זה מבוגרים יותר מאשר במסלול הרגיל, בני

43% מהתוכניות שהפעילו עמותות במערכת החינוך הופסקו או צומצמו בתשס"ט

תשס"ט, בשל קשייהן לגייס תרומות. לנוכח המשבר הכלכלי גם 24% מהעמותות הפסיקו לפתח תוכניות חינוכיות חדשות, ו-30% צמצמו את תקציב הפעילות שלהן. על פי המחקר, גם התוכניות שמפעילים ארגונים עסקיים או פילנתרופיים במערכת החינוך צומצמו בתשס"ט ב-32%, ברובן בשל המשבר הכלכלי.

לדברי ראש המכון ליזמות בחינוך, ד"ר בת-חן וינהבר; "ממצאי המחקר משקפים את המצב הכלכלי וחוסר הוודאות בו נמצא המגזר השלישי (עמותות וקרנות) בישראל. על פי הממצאים, מרבית הפסקת הפעילות קשורה בחוסר היענות של ביה"ס". ד"ר וינהבר מניחה, כי הסיבה המרכזית לחוסר הנכונות של בתי"ס לקיים את התוכניות נובעת אף היא מהמיתון, מכיוון שההורים משתתפים לרוב במימון התוכניות. לדבריה, בתי"ס נמנעים כיום מלהעמיס על ההורים את מימון תוכניות אלו בשל המשבר כלכלי. המכון ליזמות בחינוך ערך השבוע מפגש חוקרים ובעלי עניין לדיון ראשון בממצאי המחקר. הדיון התמקד בשלושה תחומים; "ניהול מדיניות והסדרת היחסים בין מערכת החינוך למגזר השלישי ולמגזר השני (המגזר העסקי)", "ניהול שותפויות מיטבי במערכת החינוך", ו"היבטים פדגוגיים של תכניות חינוכיות במערכת החינוך". מטרת הדיון בכל אחד משלושת התחומים היה גיבוש נייר עמדה והמלצות, שיוצגו בפני מקבלי החלטות במערכת החינוך והציבור הרחב.

43% מהתוכניות שהפעילו עמותות במערכת החינוך, הופסקו או צומצמו בשנת הלימודים הקודמת, תשס"ט. כך עולה ממחקר חדש, שמפרסם המכון ליזמות בחינוך במכללה האקדמית בית ברל. המחקר ביקש לבחון כיצד השפיע המשבר הכלכלי העולמי על פעילות עמותות וארגונים עסקיים ופילנתרופיים במערכת החינוך בישראל.

במסגרת המחקר הושושו נתוני הפעילות של העמותות והארגונים לפני המשבר הכלכלי - בשנת תשס"ח, לנתוני הפעילות שלהם בעיצומו - בשנת תשס"ט. במחקר נטלו חלק 124 עמותות ו-25 גופים עסקיים ופילנתרופיים.

על פי המחקר, הצמצום הגדול ביותר בפעילות העמותות חל בתחום תוכניות ההעשרה - כ-58% מהתוכניות בתחום זה הופסקו או צומצמו. כמו כן, הופסקו או צומצמו 41% מהתוכניות העוסקות בערכים. הפגיעה הקלה ביותר נרשמה בתוכניות הלימודים העוסקות בצמצום פערים - רק כ-24% מתוכניות אלו הופסקו או צומצמו. העמותות שהשתתפו במחקר ציינו, כי 26% מהתוכניות הופסקו בשל המשבר הכלכלי העולמי ובשל סיבות כלכליות נוספות. עם זאת, הסיבה העיקרית לצמצום או להפסקת 74% מהתוכניות, שציינו העמותות, הייתה חוסר היענות מצד בתי"ס. רבות מהעמותות גם ציינו, כי היקף התוכניות, שיקיימו במערכת החינוך בשנת הלימודים הנוכחית, יצומצם אף יותר מאשר בשנת

(המשך מעמ' ראשון)

גם בגורדון - המכללה האקדמית לחינוך, מדווחים על גידול ניכר במספר הנרשמים למסלול להסבת אקדמאים להוראה. מהמכללה נמסר, כי בתוך שנתיים חל גידול של קרוב ל-100% במספר הנרשמים למסלול זה. לדברי ראש מכללת גורדון, ד"ר צפורה אשרת, ללימודים במסלול נרשמו השנה מועמדים המגיעים מתחומי דעת יוקרתיים, ובהם שני רופאים, ד"ר לפיזיקה ומספר עורכי דין. לדבריה; "אנו רואים בחיוב את התופעה, ההולכת ומתרחבת, של אנשים הרואים במקצוע ההוראה שליחות חברתית חשובה, ומעדיפים להשתכר פחות אך לתרום לחברה". במכללת אחווה מדווחים גם כן על עלייה ניכרת במספר הנרשמים למסלול להסבת אקדמאים להוראה. למכללה, שזכתה במכרז משה"ח לתוכנית להכשרת אקדמאים איכותיים להוראה, פנו עד עתה למעלה מ-150 מועמדים המבקשים להצטרף לתוכנית. ומה קורה במסלולי הלימוד הרגילים? לדברי פרופ' קארו, השנה חלה לראשונה באורנים התייצבות, ואף עלייה קלה, במספר הנרשמים לחוגים להוראה מדעי החברה - גיאוגרפיה, תקשורת, סוציולוגיה ואזרחות. לעומת זאת, בחוגים להוראת מדעי הרוח מגמת ההרשמה היא מעורבת, עם נטייה לירידה. ביקוש נמוך במיוחד היה לחוגים להוראת היסטוריה ולהוראת ספרות, למרות המלגות המוענקות ללומדים בהם. לדבריו, ירד השנה גם מספר הנרשמים לחוג להוראת המדעים בחטיבה העליונה. נתון מעודד הוא עלייה קלה במספר הנרשמים לחוג להוראת המתמטיקה. פרופ' קארו טוען, כי מהפך במספר הנרשמים להוראה יחול רק בעקבות שינוי משמעותי בשכר המורים. לדבריו, השיפור בשכר המורים בעקבות יישום רפורמת אופק חדש אינו מספיק בכדי למשוך סטודנטים צעירים ואיכותיים להוראה. גם ד"ר אסף מציון, כי לא חל גידול משמעותי במספר הנרשמים למסלולי ההכשרה להוראה הרגילים בסמינר הקיבוצים. לדבריו המצב חמור במיוחד במסלול ההכשרה להוראה בחינוך היסודי. "לא קרה השנה נס בביקוש למסלול החינוך היסודי - זהו בור גדול שאינו מתמלא. לרפורמת אופק חדש אין שום השפעה על מספר הנרשמים. אין התחלה של מגמת עלייה, וקשה לומר

שציבור חדש ויותר איכותי מגלה בתחום זה עניין", טוען ד"ר אסף. לדבריו, גם מסלולי ההכשרה להוראה בחינוך העל יסודי הולכים ונחלשים. נקודת אור מסוימת מוצא ד"ר אסף בביקוש הער ללימודים בחוג להוראת ביולוגיה אקולוגית. מדובר במסלול לימודים ייחודי, המשותף למכללת סמינר הקיבוצים ולמכון לחינוך דמוקרטי. הגיל הממוצע של המתקבלים למסלול זה גבוה יותר מאשר למסלולים הרגילים, ועומד על 27. מרבית הלומדים במסלול הם בעלי ניסיון קודם בעבודה בחינוך הבלתי פורמאלי, וכ-60% מהם גברים. לדברי ד"ר אסף, מדובר בסטודנטים איכותיים ואידיאליסטיים, שלצערו אינם מהווים חתך מייצג של ציבור הסטודנטים במכללה.

גידול משמעותי, של כ-30%, חל בסמינר הקיבוצים במספר הנרשמים למסלולי ההוראה לגיל הרך, המשלבים הכשרה לגנות והוראה בכיתות הנמוכות ביסודי. ד"ר אסף מייחס עלייה זו לעובדה, שהשנה לא נדרשו המועמדים, בעלי ציון 90 ומעלה בבגרות, לעבור במסלול זה מבחן פסיכומטרי. בולטת גם העלייה בביקוש ללימודים במסלול לחינוך יצירתי - שילוב אומנויות בהוראה, שבוגריו יכולים למצוא עבודה גם בשוק הפרטי.

במכללת גורדון מדווחים, כי מספר הנרשמים ללימודי הוראה השנה זהה למספר הנרשמים אשתקד. עם זאת מציינים במכללה, כי השפעת העלאת שכר המורה במסגרת רפורמת אופק חדש כבר ניכרה בגידול מרשים במספר הנרשמים ללימודי ההוראה אשתקד. מסלולי הלימוד הפופולאריים ביותר במכללת גורדון הם חינוך מיוחד וחינוך לגיל הרך. במכללה מוסיפים, כי השנה חלה עלייה מסוימת במספר הנרשמים למסלול ההוראה בחינוך היסודי. הגידול הניכר ביותר במסלול זה חל במספר הנרשמים לחוג להוראת המדעים. במכללת אחווה מדווחים על עלייה במספר הנרשמים ללימודי הוראה במסלולים הרגילים. המסלולים הפופולאריים ביותר במכללה הם חינוך מיוחד, הגיל הרך וחינוך יסודי. במכללה מציינים, כי חל גידול גם במספר הנרשמים להתמחות בהוראת המתמטיקה. בהתמחות להוראת המדעים נשמרה במכללת אחווה רמת הרשמה זהה לזו של אשתקד.

קול קורא מהתנועה להעצמת הרוח בחינוך

האם את/ה בעל/ת גישה חינוכית מיוחדת וניסיון בהעצמת התפתחותו הנפשית של התלמיד ואנושיותו? אם כן, אנחנו מעוניינים בגישתך ובניסיוןך.

הכנס הבא של התנועה יוקדש לדרכים מעשיות לחיזוק מחד החינוך במוסד החינוכי ולהעמקת תודעתו של התלמיד וצמיחתו הנפשית.

אם את/ה בעל/ת גישה חינוכית וניסיון בהעצמת הרוח במוסד חינוכי, אנו מזמינים אותך לשלוח אלינו את תמצית הניסיון שלך במספר שורות, עד ה-31.10.09, לכתובת EducationSpirit@gmail.com

דיאלוג אמיתי בין מורים לתלמידים - האם הוא בכלל אפשרי?

משום שיש ללמוד ולשנן אותם ולא לשוחח עליהם. גם בתחומי ידע או בסוגיות המאפשרים דיון, כמו לדוגמה "הסיבות לפרוץ מלחמת העולם הראשונה", פערי הידע בין המורה לתלמידיו מקשים על קיום דיאלוג שוויוני.

כמו כן, המורים מנוסים הרבה יותר מתלמידיהם בניהול דיאלוג בכיתה, והתלמידים נוטלים בו חלק מנקודת נחיתות.

במאמר נטען, כי הדיאלוג החינוכי גם אינו חופשי כפי שהוא מתיימר להיות. התלמידים יכולים אמנם לבחור שלא להשתתף בדיאלוג עם מוריהם, אלא שדבר זה עלול לפגוע בציוניהם או ביחס של המורה כלפיהם. כמו כן, הדיאלוג החינוכי אינו חופשי מכיוון שאת תכניו קובעים המורה ותוכנית הלימודים.

כאשר מתקיים בכיתה "דיון פתוח" לכאורה, המורה הוא המנווט אותו, נותן את רשות הדיבור ומגיב על רעיונות שעולים אצל התלמידים. בתהליך התייעוד של הדיאלוג, המורה הוא הקובע מה מבין הנאמר רלוונטי וחשוב.

למי בכלל הדיאלוג מועיל?

בעיה נוספת שמעלה המאמר היא, שהדיאלוג החינוכי בכיתה מועיל בדרך כלל רק לקבוצה מצומצמת של תלמידים חזקים. לתלמידים החלשים חסרים הכלים להשתתף בדיאלוג. מורים, המדווחים על דיאלוג מאלף שנערך בכיתתם, נוטים להתעלם מכך שהוא התקיים בינם ובין מספר מועט מאוד של תלמידים מתוך הכיתה. קושי נוסף נעוץ בהערכת הצלחתו של הדיאלוג שהתקיים בכיתה. בחלק ניכר מהמחקרים, מי שמעיד על הצלחת הדיאלוג החינוכי הם המורים עצמם. במאמר מצוין, כי במחקרים שבהם נעשו תצפיות של חוקרים חיצוניים בדיאלוגים חינוכיים, התברר כי הדוברים הדומיננטיים היו בדרך כלל המורים.

במאמר נטען, כי מורים מנוסים יודעים היטב להפעיל מניפולציות בדיאלוגים שהם מקיימים עם תלמידיהם. מורה מנוסה יודע כיצד להביא בפני התלמידים כמה אפשרויות, ולכוון אותם לאפשרות המתאימה לו. המאמר טוען כי העמדת פנים מסוג זה מסוכנת יותר מההוראה הסמכותית הישירה, שאינה לובשת אצטלה של דיאלוג. ההוראה הסמכותית הוגנת יותר כלפי התלמידים. כאשר המורים מפעילים מניפולציות כאלו, התלמידים מתקשים להבין את מערך הכוחות שבו הם נתונים.

לא צריך להתבייש בסמכות

מחברת המאמר מציינת, כי אין היא מציעה "להרים ידיים" ולוותר כליל על הדיאלוג החינוכי בין המורה לתלמידיו. עם זאת, היא מציעה לאנשי החינוך לראות בסמכות רכיב מובנה וחינוכי בתהליך החינוכי, שכאשר משתמשים בו נכון תורם להתפתחות התלמידים. לדבריה, לא צריך להתבייש בסמכות או להסתיר אותה. על המורה לומר לתלמידיו, כי הם לומדים את מה שאחרים החליטו שילמדו. האחרים הם הדורות הקודמים, משה"ח, תוכנית הלימודים, רכזת המקצוע ובייחוד המורה שלהם. צריך גם להבהיר לתלמידים שהם צריכים לשמוע, ללמוד ולשנן דברים רבים שאין מקום לדיאלוג משמעותי אודותיהם.

לדבריה, הרגעים המרגשים בחינוך הם רגעי הדיאלוג. אולם יש לזכור שמדובר ברגעים נדירים. אסור לנסות ולטשטש את הסתירה בין הסמכות והדיאלוג. יש להצהיר, כי מעצם טבעו של התהליך החינוכי הדיאלוג בין המורה והתלמידים אינו שוויוני.

בקרב קובעי מדיניות החינוך בישראל חלה כיום נסיגה מהגישה הליברלית-הומניסטית כלפי התלמידים, שאפיינה את מערכת החינוך שנים לא מעטות, וניכרת חזרה מסוימת לגישה הסמכותית. דוגמאות לכך ניתן למצוא בשינוי שנעשה לאחרונה ב"חוק זכויות התלמיד" ובחוזר המנכ"ל החדש בנושא "קידום אקלים בטוח והתמודדות עם אירועי אלימות במוסדות החינוך".

מאמר בשם "הפרדוקס של הדיאלוג בחינוך", שחיברה ד"ר נעמי דה-מלאך, ממכללת אורנים, מצדד אף הוא בגישה הסמכותית. המאמר מבקר מרכיב מרכזי בגישה הליברלית-הומניסטית בחינוך - "דיאלוג החינוכי". המאמר טוען שדיאלוג אמיתי בין מורה לתלמידים כמעט ואינו אפשרי. על פי המאמר, מחנכים המכריזים על קיום דיאלוג כזה משלים בדרך כלל את תלמידיהם ואת עצמם. המאמר מתפרסם בגיליון האחרון של כתב העת מגמות.

מהו בעצם דיאלוג חינוכי?

המילה דיאלוג מתארת שיח ממשי ושוויוני בין שני אנשים או יותר. מדובר בשיח מובנה על נושא מסוים, ולא בחילופי דברים מקוטעים או אקראיים. על פי המאמר, המילה "דיאלוג" הפכה בשנים האחרונות למילת קסם בשיח הציבורי והאקדמי, וגם אנשי החינוך אימצו אותה בהתלהבות. חוקרי חינוך ומחנכים משתמשים במילה זו בהקשרים מגוונים. אפשר למצוא מאמרים בנושא "הוראה דיאלוגית", "תוכנית לימודים דיאלוגית" ו"הערכה דיאלוגית", אך לא תמיד ברור מה עומד מאחורי המילים האלו. ד"ר דה-מלאך טוענת שהשימוש במונח "דיאלוג" גורם לא אחת לטשטוש יחסי הכוח בתהליך ההוראה. טכניקות של דיאלוג, המיושמות בכיתה, מטשטשות את הסמכות החינוכית.

במאמר נטען, כי הדיאלוג החינוכי נתפס על ידי מורים לא מעטים כמטרה חינוכית וערכית, כ"תרופת פלא" לרבים מתחלואי החינוך, ובייחוד לרכיב הדיכווי שבו. פדגוגים ליברלים רואים בדיאלוג כלי, המאפשר לתלמידים להשמיע ו"לגלות" את עצמם ואף לשמוע ולגלות את האחר.

דיאלוג חופשי? לא ממש

על פי המאמר קיים ניגוד עקרוני בין רעיון הדיאלוג להליך החינוכי; הדיאלוג מתאפיין בשוויוניות והדדיות ואילו החינוך מתבסס על פערי ידע בין המחנכים למתחנכים. מסיבה זו, אנשי חינוך המנסים להפעיל את הדיאלוג כשיטת הוראה, חווים קשיים וכישלונות ביישומה.

במאמר נטען, כי המורים אינם מקיימים בדרך כלל דיאלוג אמיתי עם התלמידים, שכאמור אינו אפשרי בגלל פערי הידע ביניהם, אלא משתמשים בטכניקות מניפולטיביות כדי ליצור "מראית עין" של דיאלוג.

המאמר מוסיף, כי הפדגוגיה הדיאלוגית מניחה מראש שהיא פועלת לטובת התלמידים. על פי הנחה זו, התלמידים מפקינים יותר מהוראה המקיימת איתם דיאלוג מאשר מהוראה סמכותית. רק מורים מעטים שואלים את תלמידיהם אם הם בכלל רוצים ללמוד בשיטה זו. ברוח השוויוניות של הפדגוגיה הדיאלוגית ניתן היה לצפות שהתלמידים יישאלו "האם הם רוצים בכלל לקיים דיאלוג או מעדיפים הוראה סמכותית רגילה"?

הקושי לקיים דיאלוג שוויוני בחינוך נובע גם מאופי התכנים הנלמדים בביה"ס. האפשרות לקיים דיאלוג על מרבית התכנים היא מוגבלת,

■ **בי"ס ייחודי לזכויות אדם** – בחטיבת הביניים ליאו בק בחיפה מופעלת השנה תוכנית לימודים בשם "בתי"ס ייחודיים לזכויות אדם", של ארגון אמנסטי אינטרנשיונל. מדובר בתוכנית ניסוי המופעלת ב-14 בתי"ס בלבד ברחבי העולם. מטרת התוכנית היא לקדם תרבות של זכויות אדם בבתי"ס, ובאמצעותם גם בקהילה ובחברה.

חטיבת הביניים ליאו באק נבחרה להשתתף בתוכנית כנציגת ישראל, לאחר תהליך בחירה ממושך. ביה"ס נבחר בזכות קשריו עם הארגון בעבר ומעורבותו בקהילה ובחברה.

לתוכנית 10 עקרונות יסוד, המבוססים על סטנדרטים אוניברסאליים מוסכמים בנושא זכויות האדם, כמו "הצהרת זכויות האדם", "אמנת זכויות הילד" ו"האמנה הבינלאומית לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות".

התוכנית מתקיימת במקביל בארבעה תחומים או "מרחבי פעולה"; מינהל ומדיניות ביה"ס, קהילת ביה"ס, תוכנית הלימודים הפורמאלית, והפעילות הבלתי פורמאלית בביה"ס ובסביבתו.

הפעילות הפורמאלית בביה"ס במסגרת התוכנית תכלול השנה לימוד של נושאים, כמו "מהפכות ואישים שהביאו לשינוי ביחס לזכויות אדם" – בשיעורי היסטוריה ואזרחות, והכנת עבודות העוסקות בזכויות האדם – בשיעורי ספרות ואנגלית. לאחר שעות הלימודים יוצע גם

להורים לקחת חלק בתוכנית, ולהשתתף בפעילויות ובהרצאות של מרצים אורחים.

■ **תוכניות חינוך והסברה "כחול-לבן"** – משרד התמ"ת יקיים השנה, בשיתוף עם עמותת תעשיידע של התאחדות התעשיינים, תוכניות, פעילויות וסדנאות חינוך והסברה בבתי"ס. על כך מסרה מנהלת מינהל מימון וסחר פנים במשרד, צביה דורי. לדבריה, מטרת הפרויקט היא להגביר את מודעות הציבור לחשיבות שברכישת מוצרים מתוצרת הארץ.

בין הפעילויות סדנאות הסברה בחינוך היסודי בשם "צעירים רוכשים כחול-לבן" ותחרות אינטרנט ארצית לעידוד רכישת מוצרים מתוצרת הארץ בחטיבות הביניים. בתחרות יעשה שימוש בכלים כמו סרטוני וידאו ובלוגים.

בין התוכניות השנתיות ייכלל קורס בשם "זמזום כחול-לבן", שבמסגרתו יעסקו התלמידים בפיתוח מוצר או שיפור מוצר קיים. לקראת סיום שנת הלימודים תיערך תחרות ארצית, שבמסגרתה ייבחר המוצר המצטיין. תוכנית שנתית נוספת היא קורס בשם "שיווק – כחול-לבן", שבמסגרתו יתנסו התלמידים בתהליכי שיווק ופרסום מוצרים מתוצרת מקומית. בתוכניות ובפעילויות ישתתפו השנה כ-40 אלף תלמידים. הפרויקט ימומן על ידי משרד התמ"ת ועמותת תעשיידע בחלקים שווים.

פרסים והישגים

■ **תלמיד מיראל השתתף במשלחת מדענים בכנס**

חקלאי בינלאומי – טל מילר, תלמיד כיתה י"ב בתיכון גליל מערבי, היה המשתתף הצעיר ביותר בכנס חקלאי-מדעי בינלאומי, שערכה בחודש שעבר האגודה האירופאית לחקר העשבים (European Weed Research Society). הכנס, שבו נטלו חלק חוקרים בכירים לחקלאות מרחבי העולם, נערך בסנטורני שביוון.

מילר הוזמן להשתתף בכנס כנציג של קבוצת תלמידים מביה"ס, שזכתה אשתקד במקום הראשון בתחרות עבודות חקר בנושא

מילר הוזמן להשתתף בכנס כנציג של קבוצת תלמידים מביה"ס, שזכתה אשתקד במקום הראשון בתחרות עבודות חקר בנושא חקלאות וחלל על שם אילן רמון של ארגון "קדימה מדע".

חקלאות וחלל על שם אילן רמון של ארגון "קדימה מדע". נושא העבודה – "חקלאות מדייקת בכותנה; אפיון רזולוציית החישה הנדרשת מלווין לצורך זיהוי עשבים".

בעקבות הכנס קיבלה מנהלת אשכול הפיס למדעים בביה"ס, ענת שטיין, מכתבים מחוקרים חברי המשלחת, ד"ר חנן איזנברג, ממינהל המחקר החקלאי במשרד החקלאות, ופרופ' ברוך רובין, מהמכון למדעי הצמח והגנטיקה באוניברסיטה העברית.

במכתבים משבחים החוקרים את התלמיד, ומציינים כי הרצאתו בכנס הייתה בוגרת ובשלה, ושליטתו בחומר ובאנגלית מרשימה.

■ **מקום שלישי בתחרות "מדענים צעירים" בפריז** – עומרי לטר, בוגר התיכון הישראלי למדעים ואומנויות בירושלים, זכה במקום השלישי בתחרות "מדענים צעירים", שערך האיחוד האירופי בפריז בחודש שעבר.

לטר השתתף בתחרות בעקבות זכייתו אשתקד במקום השלישי בתחרות מדענים צעירים הישראלית. התלמיד זכה בפרס על

עבודת הגמר במתמטיקה שהכין, בנושא "הפוטנציאל המרוכב ויישומיו לתכנון סכרים". העבודה זכתה גם לציון מיוחד בתחרות עבודות גמר בנושא המים בחסות בית המלוכה השבדי, שערכה בחודש מאי האחרון אוניברסיטת תל אביב.

נעמן-התמודדות

מכון שלם

שחוק/ה מהוראה או עבודה?

מתוח/ה או לחוץ/ה

בגלל בעיה אישית או משפחתית?

ניגן אקבל סיוע בהתמודדות עם בעיית

הטבה ייחודית לעובדי הוראה

משרד החינוך,

באמצעות מכון "שלם" ומכון "נעמן-התמודדות"

משפר את תנאי העבודה ומסבסד לעובדי ההוראה -

שירותי יעוץ וטיפול פסיכולוגי

יעוץ וטיפול אישי, זוגי ומשפחתי

עזרה בהתמודדות עם מתח וחרדות

סיוע במצבי שחיקה ומשבר

השירות ניתן תוך שמירה על סודיות מוחלטת

מוקד שירות ארצי בטלפון: 03-9502343

■ **28 בתי"ס בדואים בדרום יצטרפו לפרויקט "הכיתה החכמה"** – כ-90 בתי"ס במחוז דרום, מהם 28 מהמגזר הבדואי, יצטרפו השנה לפרויקט "הכיתה החכמה". בסך הכל יופעלו השנה כיתות חכמות ב-110 בתי"ס בדרום. מהמחוז נמסר, כי מערך הכיתות החכמות בדרום הוא הגדול ביותר בין המחוזות. המטרה היא למתג את מערכת החינוך באזור, באמצעות הטכנולוגיה המתקדמת, כבעלת מצינויות מדעית-טכנולוגית.

הכיתות החכמות מצוידות ב"לוחות חכמים" אינטראקטיביים ועמדת מורה, הכוללת ערכת הצבעה ותוכנת שליטה וחיבור לאינטרנט אלחוטי. חלק מבתי"ס אף צוידו בעזרים טכנולוגיים נוספים, כמו מאגרי מחשבים ניידים ומכשירי Video conference.

במגזר היהודי בדרום נכללים בפרויקט בתי"ס באופקים, אילת, באר שבע, דימונה, ירוחם, מיתר, עומר, מצפה רמון, ערד והמועצות האזוריות בני שמעון, ערבה תיכונה, חבל אילות, להבים, מרחבים ורמת נגב. במגזר הבדואי נכללים בפרויקט בתי"ס בחורה, כסיפה, לקיה, ערעה, רהט תל שבע והמועצה האזורית אבו בסמה.

בנוסף לכך מופעלות כיתות חכמות בכל בתי"ס ביישובי עוטף עזה. כיתות אלו הוקמו במסגרת פרויקט "דור 3", שמטרתו היא להעניק לבתי"ס מענה משופר ללמידה מרחוק בעת חרום. בתי"ס

יוזמות חינוכיות

■ **ביה"ס "הירוק" יפעל לשימור האגמון** – ביה"ס מקיף חי בראשון לציון הוא בעל הסמכה כ"ביה"ס ירוק" של המשרד להגנת הסביבה ומשה"ח. כחלק מפעילותו למען הסביבה, הוחלט בביה"ס להשתתף במסע הסברה מקיף למען שימור אגמון ראשון – אגם מלאכותי לאגירת מי נגר, שהוקם לפני כעשרים שנה בחולות במערב ראשון לציון. עתיד האגם, המשמש כבית גידול לציפורים וצמחיית מים מפותחת, נמצא בסכנה בשל תוכנית פיתוח. מסע ההסברה החל בסוף החודש שעבר באירוע של תוכנית המעורבות בקהילה – "פרס הנוער הישראלי", שנערך באגמון.

תלמידי ביה"ס הפעילו באירוע דוכן, שבו הרצו בפני המבקרים על חשיבות האגמון כאתר טבע עירוני וכמקור מים.

באירוע השתתפו מאות תלמידים מרחבי הארץ. את מקיף חי ייצגו באירוע תלמידי מגמת מדעי הסביבה מכיתות י' ו-יא' ותלמידים הנוטלים חלק בתוכנית פרס הנוער.

תלמידי ביה"ס הפעילו באירוע דוכן, שבו הרצו בפני המבקרים על חשיבות האגמון כאתר טבע עירוני וכמקור מים. כמו כן החתימו התלמידים את משתתפי הכנס על עצומה למען שמירת האגמון. מביה"ס נמסר, כי מסע ההסברה למען שימור האגמון יימשך לאורך כל השנה. הפעילות תכלול את העלאת הנושא בכיתות על ידי נציגי פורום התלמידים הירוק בביה"ס, מורים ונציגי החברה להגנת הטבע, ועריכת יום שיא באגמון לכלל האוכלוסייה.

■ **התלמידים רוצים סדר וגבולות בביה"ס** – בבי"ס אורט רבין בגן יבנה התקיים לאחרונה דיון בנושא תקנון ביה"ס והתאמתו לחזור מנכ"ל משה"ח החדש – "קידום אקלים בטוח והתמודדות עם אירועי אלימות במוסדות החינוך". באירוע, שהתקיים במתכונת של שולחן עגול, השתתפו הנהלת ביה"ס, מורים, יועצות, נציגי ועדי ההורים של חטיבת הביניים והחטיבה העליונה, חברי מועצת

המשתתפים בפרויקט נדרשו להפעיל אתרים בית ספריים, שבכל אחד מהם מערכת פורומים כיתתיים. כתרגול לעת חירום מועברות לתלמידים, באמצעות הפורומים, מדי שבוע מטלות לימודיות וירטואליות.

■ **"מדעי המחשב ללא מחשב" בחטיבות הביניים** – ועדת המקצוע של מדעי המחשב הכינה לאחרונה רשימה חדשה של נושאי לימוד לחטיבות הביניים במקצוע זה. אחד הנושאים הוא "מדעי המחשב ללא מחשב" – Computer Science Unplugged. תוכנית לימודים בנושא זה פותחה על ידי פרופ' שמעון שוקן, מהמרכז הבינתחומי בהרצליה, ופרופ' בני שור, מאוניברסיטת תל אביב. מטרת התוכנית היא לפתח אצל התלמידים כישורי חשיבה מדעית, באמצעות פעילויות ומשחקים בכיתה ללא מחשבים. התוכנית היא מודולארית, ומתחלקת ל-12 פעילויות בנות שעתיים כל אחת. התוכנית אושרה כחלק מתוכנית הבחירה במדעי המחשב לחטיבות ביניים, שתפורסם בקרוב.

בשנת הלימודים הנוכחית תיושם התוכנית במתכונת ניסוי בכ-20 חטיבות ביניים ברחבי הארץ.

חומרי הלימוד של התוכנית הועלו במלואם לאינטרנט. כתובת אתר התוכנית; <http://csu-il.blogspot.com>

התלמידים ותלמידים נוספים מכל השכבות שביקשו להיות מעורבים בדיון.

מביה"ס נמסר, כי במהלך הדיון סערו הרוחות לא אחת. למרות זאת ציינו התלמידים; "אנחנו מצפים שיהיה כאן סדר", ו"אנחנו מגיעים לביה"ס כדי ללמוד, ומצפים שביה"ס יתווה גבולות". עיקרי התקנון שגובשו בדיון הוצגו באספת הורים כללית בביה"ס.

אוניברסיטת תל-אביב
 בית הספר לחינוך ע"ש חיים וג'ואן קונסטנטינר

נוער מדע
 ע"ש דב לאוטמן

חוויה אקדמית באוניברסיטת תל אביב
 קורסים מדעיים לתלמידים מצטיינים ביחידה לנוער שוחר מדע ע"ש דב לאוטמן

התוכנית מיועדת לתלמידים מצטיינים מכיתות ה-ח' סקרנים, בעלי מוטיבציה גבוהה, רצון להרחיב ידיעותיהם בתחומי מדע שונים ולממש את כישוריהם הייחודיים.

התוכנית כוללת מגוון קורסים בנושאים הבאים:

מדעי החיים - חקר המח, רפואה, מיקרוביולוגיה והנדסה גנטית
מדעים מדויקים - פיסיקה ואסטרופיסיקה, הנדסת מטוסים ותעופה, פרקים במדעים
מדעי החברה - פסיכולוגיה, אדריכלות

התוכנית תתקיים באוניברסיטת תל אביב, בימי שני בין השעות 18:00-16:30 מתאריך 16.11.09. משך התוכנית 15 מפגשים.

תלמידים המעוניינים ללמוד באחד הקורסים, יוזמנו לבחינת התאמה באחד התאריכים הבאים: מועד א' 26.10.09 מועד ב' 2.11.09

תלמידים שהשתתפו בעבר בתוכניות היחידה, פטורים מבחינה. מועד סיום ההרשמה: 25.10.09

לפרטים נוספים: 03-6408469, או באתר היחידה: [http:// e-noar.tau.ac.il](http://e-noar.tau.ac.il)

■ תפוקות – החל משנת הלימודים הנוכחית הופכת המערכת המחוזית ממבוססת על תשומות למבוססת על תפוקות. על כך הודיעה מנהלת המחוז, אורנה שמחון, בישיבת פורום הפיקוח המחוזי, שהתקיימה לאחרונה.

מנהלת המחוז הוסיפה, כי בתום שנת הלימודית ימדוד המחוז את הישגיו, לעומת היעדים שהציב לעצמו בתוכנית העבודה השנתית, על בסיס פרמטרים מדויקים של תכנון מול ביצוע.

אחד מהיעדים המרכזיים לתפוקות, שהציבה שמחון, הוא העלאת שיעור הזכאות לבגרות במחוז ב-2.5% מדי שנה. על פי יעד זה, על שיעור הזכאות לבגרות במחוז, העומד כיום על 47.5% מקרב בוגרי התיכונים, לעלות בתש"ע ל-50%.

■ שבוע תנועות הנוער – בשבוע הבא יקיים המחוז את "שבוע תנועות הנוער". במסגרת השבוע יערכו בבתי"ס פעילויות בנושא תנועות הנוער. ברשויות המקומיות בצפון יתקיימו מפגשים, במתכונת של "שולחנות עגולים", בנושא "מינוף פעילות תנועות הנוער". העצמת תנועות הנוער היא אחד מיעדי מחוז צפון השנה. במהלך השבוע גם תשתתף מנהלת המחוז, אורנה שמחון, בסיום בכרמיאל, שיכלול מפגש בנושא תנועות הנוער. במפגש ישתתפו ראש העיר, עדי אלדר, בכירים מהעירייה, נציגי תנועות הנוער ועובדי הנוער ביישוב.

■ הוענקו – הפיקוח על החינוך הגופני במחוז ערך לאחרונה כנס בטבריה. בכנס השתתפו ראש העיר, זוהר עובד, מנהלת המחוז, אורנה

במסגרת הכנס הוענקו פרסי החינוך הגופני למורים ובתי"ס מהמחוז, שהצטיינו בתשס"ט במקצוע זה. בתי"ס הזוכים הם; ביה"ס היסודי וחטיבת הביניים בעילבון וחטיבת הביניים במסעדה.

שמחון, מפמ"ר החינוך הגופני, אברהם זוכמן, מפקחי החינוך הגופני במחוז וכ-200 מורים לחינוך גופני מכל המגזרים. במסגרת הכנס הוענקו פרסי החינוך הגופני למורים ובתי"ס מהמחוז, שהצטיינו בתשס"ט במקצוע זה. בתי"ס הזוכים הם; ביה"ס היסודי וחטיבת הביניים בעילבון וחטיבת הביניים במסעדה.

בתחבורה הציבורית. המהלך נעשה בשיתוף עם משרד התחבורה ואגד.

בהודעה נמסר, כי במסגרת המערך החדש הוסדרו קווי אוטובוס ומסלולים נוספים של אגד, והוקמו תחנות אוטובוס סמוך לבתי"ס. לטענת העירייה, המערך החדש יספק פתרונות חלופיים לחלק מהסעות התלמידים, שהיו נהוגות עד כה "לפנים משורת הדין". הנימוק לשינוי הוא, שמדיניות הנוכחית של העיריה היא להקצות תקציבים לתוכניות חינוכיות, במקום להסעות אלו.

עם זאת, עיריית ירושלים תמשיך לספק הסעות למספר בתי"ס חלשים מבחינה סוציאקונומיות. העירייה גם תמשיך לסבסד לתלמידים כרטיסיות בתחבורה ציבורית, בהתאם לקריטריונים, בעלות של כ-700 אלף ש"ח לשנה.

מחוז מרכז

■ למען – בביה"ס היסודי צוקים בשוהם, התקיים לאחרונה מבצע למען תלמיד ביה"ס, שנפצע קשה בתאונת "פגע וברח" ביהוד. במסגרת המבצע, שהתקיים בשיתוף עם מד"א, תרמו דם כ-100 הורים, בוגרים של ביה"ס, חברי צוות ביה"ס, תלמידים מתיכון שוהם ותושבים נוספים. מנהלת ביה"ס, ישראלה דיק שטרול, הודתה לכל התורמים והמתנדבים שנטלו חלק במבצע.

מחוז דרום

■ אפס סובלנות – עיריית אילת הפגינה לאחרונה מדיניות של "אפס סובלנות" כלפי אלימות תלמידים. העירייה החזירה את כל תלמידי שכבות י"ב, משלושת התיכונים בעיר, ממחנה גדנ"ע בשדה בוקר, לפני מועד סיומו. ההחלטה להחזיר את התלמידים מהמחנה התקבלה בעקבות מעורבותם של חלק מהם בתגרה המונית עם תלמידים מאשדוד. לפני עזיבת המחנה ערכו הצוותים החינוכיים פעילות הסברה לתלמידים, שבה נדונה התנהגותם. הפעילות נמשכה עם החזרה לבתי"ס.

ראש מינהל שח"ק בעירייה, ד"ר דרורי גניאל, פנה בעת האירוע למפקד מרחב אילת, וביקש ממנו לשלוח כוח משטרה למחנה. במקביל דיווח גניאל על האירוע למשה"ח, וכינס לישיבה משותפת דחופה את צוותי הניהול של התיכונים, קב"ט מוסדות החינוך, מנהלת אגף החינוך ויו"ר פורום ההורים העירוני. לדבריו; "אנו מוקיעים התנהגות אלימה בכל הקשר ובכל מקום. הנושא כולו ייבדק באופן יסודי עם כל המעורבים, ויופקו לקחים".

■ אומץ ותעוזה – כארבעים מנהלי בתי"ס יהודים וערבים מחיפה השתתפו בסוף החודש שעבר בכנס מחוזי בנושא "חינוך לחיים משותפים". מנהל המחוז, אהרון זבידה, אמר בכנס, כי העיסוק בנושא החיים המשותפים דורש אומץ ותעוזה. לדבריו, נדרשת פעילות הכנה מדוקדקת בבתי"ס לפני שמתקיים מפגש בין תלמידים יהודים וערבים. זבידה הוסיף, כי מחוז חיפה מתקצב מאות שעות בשנה להוראת ערבית בכיתות ה' ו-ו', בבתי"ס היסודיים בחיפה. מטרת הכנס הייתה ליצור שיח בין-מגזרי בנושא החינוך לרב תרבותיות וחיים משותפים. בכנס הרצו ד"ר אליאס זיידן, מאוניברסיטת חיפה על "חינוך לחיים משותפים".

מפמ"ר קולנוע ותקשורת במשה"ח, דורית באליו, הציגה בכנס סרט, שהפיקו ביחד תלמידים יהודים וערבים, העוסק בקורות משפחותיהם מאז קום המדינה. מרכזת מטה קרמניצר במחוז, אראלה אשכנזי, ציינה כי הכנס הוא מפגש ראשון, שרבים נוספים יבואו בעקבותיו. מהמחוז נמסר, כי מארגני הכנס ייצרו בקרוב קשר עם עמותות וארגונים העוסקים ב-דו-קיום, במטרה להרחיב באמצעותם את שיתוף הפעולה בין בתי"ס במגזר היהודי ובין בתי"ס במגזר הערבי במחוז. הכנס נערך בשיתוף עם מטה קרמניצר, הפיקוח על הוראת התקשורת והקולנוע, הפיקוח על הוראת הערבית ושפ"י. כבר כיום משתתפים בתי"ס רבים בחיפה בשתי תוכניות העוסקות בחינוך לחיים משותפים – "יא סאלאם" ללימוד ערבית תקשורתית, בחינוך היסודי, ו"דיאלוג דרך קולנוע", בחינוך העל יסודי.

תוכנית יא סאלאם מתקיימת בכיתות ה' ו-ו', בכל בתי"ס היסודיים במגזר היהודי בעיר. התוכנית משלבת הוראת ערבית מדוברת ומפגש עם התרבות, המוזיקה, הספרות והאומנות הערבית. תוכנית "דיאלוג דרך הקולנוע" מקדמת חינוך לדו-קיום, באמצעות הפקה משותפת של סרטים על ידי תלמידי תקשורת וקולנוע יהודים וערבים. בחיפה משתתפים בתוכנית בתי"ס; התיכון האורתודוכסי, שיזף, ליאו באק וחוגים.

מנח"י

■ הסעות – עיריית ירושלים הודיעה, כי החל מהחודש יחול שינוי במערך ההסעות לבתי"ס בחינוך הרגיל בעיר. על פי ההודעה, חלק ממערך הסעות התלמידים בעיר יוחלף